Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!
Камуністычная партыя (большэвікоў) Беларусі

Совецкая Беларусь

ОРГАН ЦК КП(б) БЕЛАРУСІ, СОЎНАРКОМА І ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА СОВЕТА БССР

№ 42 (7603) | Аўторак, 14 сакавіка 1944 г. | Цана 20 к.

Войскі 3-га Украінскага фронта, фарсіраваўшы раку Днепр у ніжнім цячэнні, занялі горад Берыслаў і, развіваючы наступленне, 13 сакавіка авалодалі горадам Херсон—важным вузлом чыгуначных і водных камунікацый і важным апорным пунктам абароны немцаў ля вусця ракі Днепр.

Слава роднай Чырвонай Арміі, якая вызваляе совецкую зямлю ад нямецкіх захопнікаў!

ЗАГАД

Вярхоўнага Галоўнакамандуючага Генералу арміі МАЛІНОЎСКАМУ

Войскі 3-га УКРАІНСКАГА фронта, фарсіраваўшы раку ДНЕПР у ніжнім цячэнні, занялі горад БЕРЫСЛАЎ і, развіваючы наступленне, сёння, 13 сакав'ка, у выніку вулічных баёў, авалодалі горадам ХЕРСОН—вялікім вузлом чыгуначных і водных камунікацый і важным апорным пунктам абароны немцаў ля вусця ракі ДНЕПР.

У баях вызначыліся войскі генерал-лейтэнанта ГРЭЧКІНА, генерал-маёра РУБАНЮКА, палкоўніка МАРГЕЛАВА, палкоўніка ДАРАФЕЕВА, артылерысты генерал-лейтэнанта артылерыі НЯДЗЕЛІНА, генерал-маёра артылерыі АСМАЛОЎСКАГА, танкісты генерал-лейтэнанта танкавых войск СВІРЫДАВА, лётчыкі генерал-лейтэнанта авіяцыі СУДЗЕЦ і пантанёры генерал-лейтэнанта інжынерных войск КАТЛЯРА, палкоўніка СЯРГЕЕВА.

У азнаменаванне атрыманай перамогі злучэнні і часці, якія найбольш вызначыліся ў баях за вызваленне гарадоў ХЕРСОН і БЕРЫСЛАЎ, прадставіць да прысваення назваў «ХЕРСОНСКІХ» і «БЕРЫСЛАЎСКІХ» і да ўзнагароджання ордэнамі.

Сёння, 13 сакавіка, у 22 гадзіны сталіца нашай Радзімы МАСКВА ад імені Радзімы салютуе доблесным войскам 3-га Украінскага фронта, якія авалодалі гарадамі ХЕРСОН і БЕРЫСЛАЎ,—дваццаццю артылерыйскімі залпамі з двухсот дваццаці чатырох гармат.

За выдатныя баявыя дзеянні АБ'ЯЎЛЯЮ ПАДЗЯКУ ўсім кіруемым Вамі войскам, якія ўдзельнічалі ў баях за вызваленне гарадоў ХЕРСОН і БЕРЫСЛАЎ.

Вечная слава героям, якія загінулі ў баях за свабоду і незалежнасць нашай Радзімы!

Смерць нямецкім захопнікам!

Вярхоўны Галоўнакамандуючы
Маршал Совецкага Саюза І. СТАЛІН.

13 сакавіка 1944 года.

Шырэй размах соцыялістычнага спаборніцтва!

Страшэнны след пакінулі гітлераўскія нягоднікі на часова захопленай імі беларускай зямлі. Асабліва жахліваму разбурэнню падверглі яны ў акупіраваных раёнах нашу прамысловасць.

Цяпер, калі вораг выбіты з дзесяткаў раёнаў рэспублікі, перад беларускім народам ва ўсім аб'ёме паўстала задача аднаўлення ў кароткі тэрмін разбуранай нямецка-фашысцкімі захопнікамі прамысловасці.

Партыя і ўрад надаюць выключна вялікае значэнне справе аднаўлення фабрык і заводаў. Можна прывесці нямала прыкладаў таго, як тэмпамі ваеннага часу аднаўляюцца нашы беларускія прадпрыемствы, прыкладаў соцыялістычнага спаборніцтва на іх і вялікага патрыятычнага ўздыму працоўных.

Натхнёныя гістарычнымі перамогамі Чырвонай Арміі, работнікі Беларускай чыгункі з вялікай энергіяй узяліся за аднаўленне сваёй гаспадаркі. Выдатная работа чыгуначнікаў дастойна ацэнена—за паказальнікі ў студзені бягучага года ім уручан пераходны Чырвоны Сцяг ВЦСПС і НКШЗ. Шырока разгарнуўшы соцыялістычнае спаборніцтва, калектыў чыгункі ў франтавых умовах забяспечваў выкананне плана перавозак, паскарэнне прасоўвання грузаў да лініі фронта і дабіўся сур'ёзных поспехаў у аднаўленні гаспадаркі.

Па ўсяму Гомелю грыміць слава аб франтавой комсамольска-маладзёжнай брыгадзе Таццяны Фядорынай. Спаборнічаючы паміж сабою, дзяўчаты дабіліся высокіх паказальнікаў — сістэматычна выконваюць нормы на 625 процантаў, даюць высокую якасць прадукцыі. Такіх комсамольска-маладзёжных брыгад толькі па Гомелі налічваецца 40.

Аднак не ўсюды справы абстаяць так. Тое, што зроблена ў справе разгортвання соцыялістычнага спаборніцтва, — толькі пачатак. Ёсць у нас яшчэ, і на жаль багата, факты, калі соцыялістычнае спаборніцтва не ў пашане. Дзе-ні-дзе кіраўнікі прадпрыемстваў, партыйныя і профсаюзныя арганізацыі не ўзначалілі патрыятычны ўздым працоўных, іх жаданне хутчэй аднавіць сваю фабрыку, свой завод.

Далёка не ўсюды разгорнута соцспаборніцтва ў леспрамгасах. Можна налічыць не адзін дзесятак брыгад, якія зусім не спаборнічаюць паміж сабою. На фабрыцы, дзе дырэктарам тав. Галкін, спаборніцтву таксама не надаецца належнай увагі. А тут-жа ёсць выдатныя прыклады чэснай, добрасумленнай працы. Аднак вопыт перадавікоў, іх метады работы не папулярызуюцца, не становяцца здабыткам усіх рабочых.

У годы мірнага будаўніцтва спаборніцтва мільёнаў совецкіх людзей забяспечвала высокія тэмпы эканамічнага і культурнага ўздыму краіны. У перыяд вялікай Айчыннай вайны яно стала магутным сродкам мабілізацыі ўсіх сіл народаў Совецкага Саюза на адпор ворагу, сродкам далейшага ўмацавання ваеннай магутнасці нашай бацькаўшчыны.

Соцыялістычнае спаборніцтва павінна разгарнуцца з яшчэ большай сілай. Вялікая работа прадстаіць профсаюзным арганізацыям. Яны павінны **арганізаваць** спаборніцтва, узначаліць яго, дабіцца, каб спаборнічалі паміж сабою не толькі брыгада з брыгадай, але і рабочы з рабочым.

Усё для фронта, усё для перамогі над нямецка-фашысцкімі захопнікамі—з гэтай думкай павінен працаваць, не шкадуючы сіл, кожны рабочы і работніца, кожны калгаснік і калгасніца. Мы павінны даць сваёй дзяржаве і роднай Чырвонай Арміі ўсё, што неабходна для разгрому і выгнання нямецкіх акупантаў з нашай совецкай зямлі.

Шырока разгортваючы соцыялістычнае спаборніцтва, уцягваючы ў яго ўсіх рабочых і работніц, інжынераў і тэхнікаў, трэба дабівацца масавага ўздыму ў аднаўленні прадпрыемстваў, хутчэйшага выпуску прадукцыі.

Задача партыйных і профсаюзных арганізацый прадпрыемстваў вызваленых раёнаў заключаецца ў тым, каб узначаліць вялікі патрыятычны ўздым працоўных, выкліканы загадам Вярхоўнага Галоўнакамандуючага таварыша Сталіна да 26-й гадавіны Чырвонай Арміі, разгарнуць соцыялістычнае спаборніцтва, папулярызаваць стаханаўскія метады працы, множыць вопыт перадавых рабочых, перадавых брыгад, дабівацца агульнага ўздыму.

Шырэй разгорнем соцыялістычнае спаборніцтва! Прыкладзем усе сілы, усю сваю энергію на хутчэйшае аднаўленне нашай прамысловасці!

Ад Совецкага Інформбюро

АПЕРАТЫЎНАЯ ЗВОДКА ЗА 12 САКАВІКА

На працягу 12 сакавіка на **Праскураўскім** напрамку нашы войскі прадаўжалі весці наступальныя баі, у ходзе якіх занялі некалькі населёных пунктаў і сярод іх **Нямірэнцы, Бронеўка, Петрыкоўцы, Малашоўцы, Мацкоўцы, Малінічы, Ніжнія Волкаўцы, Орлінцы, Ходзькаўцы, Заруддзе.** Нашымі войскамі перарэзана чыгунка **Праскураў—Гусяцін.**

На захад і на поўдзень ад горада **Умань** нашы войскі, працягваючы паспяхова развіваць наступленне, авалодалі раённым цэнтрам Одэскай вобласці горадам **Гайварон,** раённымі цэнтрамі Вінніцкай вобласці **Теплік, Джулінка,** а таксама з баямі занялі больш 60 другіх населёных пунктаў, у тым ліку буйныя населёныя пункты **Кітай-Горад, Гранаў, Міхайлаўка, Чэчэліўка, Кубліч, Вялікая Мачулка, Мышароўка, Шляхава, Каменная Крыніца, Ольхавата** і чыгуначныя станцыі **Івангорад, Раскошаўка, Маркаўка, Кубліч.**

На паўночны захад і на захад ад горада **Кіравагр噶** нашы войскі вялі наступальныя баі, у выніку якіх авалодалі раённым цэнтрам Кіеўскай вобласці **Мокрая Калігорка** і занялі больш 30 другіх населёных пунктаў, сярод якіх буйныя населёныя пункты **Петрыкоўка, Лісічая Балка, Сухая Калігорка, Антонаўка, Янопаль, Дукава, Осітная, Елена-Касагораўка, Петрапілле.**

На паўночны захад і на захад ад горада **Крывы Рог** нашы войскі, працягваючы развіваць наступленне, авалодалі раённым цэнтрам Кіраваградскай вобласці горадам **Шэўчэнкава** і чыгуначным вузлом **Далінская,** а таксама з баямі занялі больш 50 другіх населёных пунктаў, у тым ліку буйныя населёныя пункты **Нава-Савіцкае, Нова-Грыгор'еўка, Бярозаўка, Перапеліца, Марфаўка, Сяргееўка, Дмітрыеўка, Новаселле, Мядова** і чыгуначныя станцыі **Пісанкі, Нова-Данілаўка.**

На захад і на паўднёвы захад ад **Апосталава** нашы войскі з баямі прасоўваліся наперад і авалодалі раённымі цэнтрамі Нікалаеўскай вобласці **Прывольнае** (на заходнім беразе ракі Інгул), **Бальшая Аляксандраўка** і занялі больш 60 другіх населёных пунктаў, у тым ліку **Сафіеўка, Ульянаўка, Майераўка, Леніна, Нова-Прывольнае, Малая Аляксандраўка, Новая Кубань, Нова-Сібірск, Свабодны, Дружны, Валадзеўка, Львова, Тягінка.**

На другіх участках фронта—разведка і ў радзе пунктаў баі мясцовага значэння.

На працягу 11 сакавіка нашы войскі на ўсіх франтах падбілі і знішчылі 58 нямецкіх танкаў. У паветраных баях і агнём зянітнай артылерыі збіта 35 самалётаў праціўніка.

АПЕРАТЫЎНАЯ ЗВОДКА ЗА 13 САКАВІКА

На працягу 13 сакавіка нашы войскі, якія наступаюць да паўднёвага захаду ад горада **Валачыск,** авалодалі раённым цэнтрам Тарнопальскай вобласці горадам **Скалат,** вялікімі населёнымі пунктамі **Тоўсталуг, Каладзееўка, Стары Скалат, Качануўка, Іванаўка, Чарнышоўка.**

На **Праскураўскім** напрамку нашы войскі, перамагаючы супраціўленне і контратакі пяхоты і танкаў праціўніка, працягвалі весці наступальныя баі, у ходзе якіх занялі некалькі населёных пунктаў.

На **Вінніцкім** напрамку нашы войскі, перайшоўшы ў наступленне, авалодалі раённымі цэнтрамі Вінніцкай вобласці **Ліпавец, Ільінцы, Дашаў** і з баямі занялі больш 60 іншых населёных пунктаў, у тым ліку вялікія населёныя пункты **Зозаў, Шчаслівае, Абоднае, Папоўка, Парыеўка, Хрыніўка, Жаданы, Купчынцы, Сямірэчка.**

На паўднёвы захад і на поўдзень ад горада **Умань** нашы войскі працягвалі развіваць паспяховае наступленне.

На захад ад горада **Кіраваград** нашы войскі, развіваючы наступленне, авалодалі раённым цэнтрам Кіраваградскай вобласці **Малыя Віскі,** а таксама з баямі занялі больш 100 іншых населёных пунктаў, сярод якіх вялікія населёныя пункты **Кальні-Балята, Надлак, Каробчына, Палееўка, Рассахаватка, Нова-Злынка, Пляцёны Ташлык, Іванаўка, Захараўка** і чыгуначныя станцыі **Віска, Пляцёны Ташлык.**

На захад ад горада **Крывы Рог** нашы войскі з баямі прасоўваліся наперад і авалодалі раённым цэнтрам Кіраваградскай вобласці **Усцінаўка,** а таксама занялі больш 50 іншых населёных пунктаў, у тым ліку вялікія населёныя пункты **Камышавата, Пятроўка, Новая Егораўка, Нова-Кіеўка, Ізраілеўка, Чырвоны Прапор.**

На паўднёвы захад ад **Апосталава** нашы войскі, працягваючы наступленне, авалодалі раённым цэнтрам Нікалаеўскай вобласці **Владзіміраўка** і з баямі занялі больш 100 іншых населёных пунктаў, у тым ліку вялікія населёныя пункты **Сяргееўка, Фёдараўка, Каўказ, Давыдаў Брод, Кастромка, Галаганаўка, Цімафееўка, Паняgreоўка, Нікольскае** і чыгуначную станцыю **Белая Крыніца.**

Працяг аператыўнай зводкі—на 4-й стар.

Паведамленне Надзвычайнай Дзяржаўнай Камісі

па ўстанаўленню і расследванню злачынстваў нямецка-фашысцкіх захопнікаў і іх саўдзельнікаў і прычыненых імі страт грамадзянам, калгасам, грамадскім арганізацыям, дзяржаўным прадпрыемствам і ўстановам СССР

Дырэктывы і загады гітлераўскага ўрада і германскага ваенна камандавання аб знішчэнні совецкіх ваеннапалонных і мірных грамадзя

1. Гітлераўскія сакрэтныя дырэктывы аб знішчэнні совецкіх людзей

Злачынны гітлераўскі ўрад і вярхоўнае камандаванне германскай арміі яшчэ да вераломнага нападу на Совецкі Саюз старанна распрацавалі планы страшэннага знішчэння перадавой часткі совецкага народа і ссылкі на катаргу ў Германію мільёнаў совецкіх людзей.

Апублікаваныя ў свой час Надзвычайнай Дзяржаўнай Камісіяй паведамленні аб нямецка-фашысцкіх злачынствах у гарадах Краснадары, Стаўропалі, Орле, Сталіне, Смаленску і Кіеве, а таксама спецыяльныя расследванні, праведзеныя членамі Надзвычайнай Дзяржаўнай Камісіі шляхам выезду на месца, устанавілі існаванне прадуманай сістэмы наўмыснага масавага знішчэння нямецкімі акупантамі ваеннапалонных і мірных совецкіх грамадзян.

Толькі па папярэдніх даных, зарэгістраваных Надзвычайнай Дзяржаўнай Камісіяй, нямецка-фашысцкія акупанты забілі, атруцілі ў «душагубках» і закатавалі ў акупіраваных імі совецкіх раёнах каля 2 мільёнаў чалавек—старых, жанчын і дзяцей, мірных совецкіх грамадзян, а таксама многа ваеннапалонных—байцоў і афіцэраў Чырвонай Арміі.

У цяперашні час у распараджэнне Надзвычайнай Дзяржаўнай Камісіі паступілі захопленыя ў гор. Кіеве органамі совецкай улады нямецкія дакументы, выяўленыя ў незгараемай шафе ў памяшканні, дзе ў перыяд нямецкай акупацыі знаходзілася гестапо. Гэтыя дакументы змяшчаюць у сабе аператыўныя загады вярхоўнага камандавання германскай арміі, імперскага міністра акупіраваных усходніх абласцей, начальніка паліцыі бяспекі і СД і іншыя дакументы, у якіх выкладаецца парадак «ачысткі» лагераў для совецкіх ваеннапалонных і мірных грамадзян ад «падазроных асоб». З гэтых дакументаў бачна, што ў якасці адзінай меры «ачысткі» нямецка-фашысцкімі ўладамі ў страшэнных маштабах практыкавалася прымяненне забойстваў, якія фігуруюць у дакументах пад тэрмінамі: «экзекуцыі», «асаблівы рэжым», «ліквідацыя», «асаблівыя меры», «ачышчальныя мерапрыемствы». Гэтыя дакументы адносяцца да першых месяцаў утаржэння нямецкіх захопнікаў у СССР, да перыяду ліпень—снежань 1941 года. Важнасць выяўленых дакументаў характарызуецца тым, што на ўсіх іх маецца грыф: «сакрэтна, дзяржаўнай важнасці», «сакрэтна, камандны дакумент».

З мэтай адхілення пагрозы захопу Чырвонай Арміяй гэтых дакументаў, якія выкрываюць злачынствы нямецка-фашысцкіх катаў і іх крывавыя планы фізічнага знішчэння рускага насельніцтва, у аператыўным загадзе № 14 начальніка нямецкай паліцыі гаварылася:

«Асабліва стаўлю ў абавязак, каб аператыўныя загады №№ 8 і 14, а таксама дадатковыя ўказы, якія да іх адносяцца, у выпадку небяспекі, неадкладна знішчаліся».

У загадзе стаўкі вярхоўнага камандавання германскай арміі № 11, 7 кастрычніка 41 года падкрэсліваецца:

«Пісьмовае (нават у выглядзе вытрымак) распаўсюджанне гэтага загада забараняецца. Азнаямленне акруговых камендантаў па справах ваеннапалонных і камендантаў перасыльных лагераў робіцца вусна».

«Фарміраванне зондэркаманд, паліцыі бяспекі і СД праводзіцца па дагаворанасці паміж начальнікам паліцыі бяспекі і СД і вярхоўным камандаваннем узброеных сіл ад 7.Х—1941 года.

Каманды працуюць на аснове асаблівых паўнамоцтваў і, згодна дадзеных ім агульных дырэктыў, у рамках лагернага распарадку, самастойна. Само сабой разумеецца, што каманды падтрымліваюць цесны кантакт з камендантамі лагераў і афіцэрамі контрразведкі».

Гэта было паўторным растлумачэннем яшчэ раней выданай дырэктывы ад 17 ліпеня 1941 г.

У сваю чаргу і вярхоўнае камандаванне германскай арміі ў дадатку № 2 да загада ад 7.Х—1941 года ўказала:

«1. ...у перасыльных лагерах армейскага тыла зондэркаманды паліцыі бяспекі і СД па выяўленню ненадзейных элементаў дзейнічаюць пад асабістую адказнасць у адпаведнасці з прыкладзенымі дырэктывамі.

2. Па ўзгадненню з начальнікам паліцыі бяспекі і СД, дзейнасць прадугледжаных зондэркаманд рэгулюецца наступным чынам: а) прадугледжаныя для выканання гэтых задач зондэркаманды падпарадкуюцца ўпаўнаважанаму начальніка паліцыі бяспекі і СД пры камандуючых армейскім тылам, згодна пераспанага з адносінай «а» пагаднення ад 28.IV—1941 года... д) У тых лагерах армейскага тыла, у якіх няма магчымасці правесці фільтрацыю пры дапамозе зондэркаманд, пад асабістую адказнасць каменданта застаюцца ў сіле палажэнні, якія існавалі да гэтага часу. Са з'яўленнем зондэркаманд выяўленне ненадзейных элементаў з'яўляецца выключна іх задачай».

Загад начальніка паліцыі бяспекі і СД ад 29 кастрычніка 1941 г. аб арганізацыі зондэркаманд быў разасланы а тыўным групам у Красна дзейск, Смаленск, Кіеў, Ніка і «інфармацыйна» ў Рыгу, лёў, Крывы Рог.

Патрэбна таксама адзнач што гітлераўцы ў часе с наступлення на Маскву ства ў Смаленску спецыяльную дэркаманду Масква», за якой павінны былі з'явіцца савыя забойствы масквічоў.

Аб задачах, ускладзены «зондэркаманды», гавораць ратыўныя дырэктывы, пры дзеныя да загада начальніка ліцыі бяспекі і СД № 8, азі нага датай—«Берлін, 17 лі 1941 года», які пад выгл «фільтрацыі грамадзянскіх а падазроных ваеннапалонных, хопленых на ўсходнім пахо, указвае, што

«асаблівая абстаноўка ходняга паходу патрабуе лівых мер, якія павінны водзіцца пад уласную а пасць, па-за якімі-небудз ракратычнымі і адміні цыйнымі ўплывамі».

Як дакументальна ўстан на, па «зондэркаманды» ў даўся абавязак «фільтра г. зн. выяўленне «ненадзейн якія падлягалі ў далейшым шчэнню.

У сувязі з гэтым, у дад да аператыўнага загада Гей ха № 8 ад 17. VII—194 указваецца, што

«Зняволеныя лагераў рускіх павінны пагэтаму падзелены знутры лагер наступных адзнаках:

1) Грамадзянскія асобы

2) Салдаты (у тым лі такія, якія яўна пераап ты ў грамадзянскае адзен

3) Палітычна шкодныя менты з ліку асоб 1 і 2 горый...

4) Асобы 1 і 2 катэго дастойныя давер'я, а пагэ прыгодныя для выкары ня пры аднаўленні акупі ных раёнаў.

5) Нацыянальныя груп род ваеннапалонных і гр дзянскіх асоб».

2. Падрыхтоўка да масавага знішчэння совецкіх ваеннапалонных і мірных грамадзян

З выяўленых дакументаў бачна, што гітлераўскія каты яшчэ да свайго нападу на СССР складалі спісы, вышукныя кнігі і збіралі неабходныя весткі аб кіруючых совецкіх работніках, якія, па іх крывавых планах, падлягалі знішчэнню. Так былі падрыхтаваны «Асобная вышукная кніга СССР», «Германская вышукная кніга», «Спісы па выяўленню месцапрабывання» і іншыя падобнага роду «вышукныя кнігі і спісы», якія гітлераўскім забойцам павінны былі дапамагчы ў знішчэнні перадавой часткі насельніцтва СССР.

У дакуменце, які называецца: «Дадатак № 2 да аператыўнага загада № 8 начальніка паліцыі бяспекі і СД», азначаным датай—«Берлін, 17 ліпеня 1941 года» і падпісаным Гейдрыхам, які выконваў у той час абавязкі намесніка Гімлера, указваецца, аднак, на недастатковасць спісаў і вышукных кніг і на неабходнасць не заціскаць ініцыятыву выканаўцаў забойстваў.

У дакуменце гаворыцца:

«Для ажыццяўлення вашых задач няма магчымасці прадаставіць у распараджэнне каманд дапаможнікі. «Германская вышукная кніга», «Спісы па выяўленню месцапрабывання», «Асобная вышукная кніга СССР» акажуцца каштоўнымі толькі ў невялікай колькасці выпадкаў. «Асобная вышукная кніга СССР» пагэтаму недастаткова, бо ў яе занесена толькі нязначная частка совецкіх рускіх, якіх належыць лічыць небяспечнымі».

З разбойніцкім утаржэннем у СССР і акупацыі раду совецкіх раёнаў гітлераўцы павялі сістэматычнае вынішчэнне совецкага насельніцтва, у асаблівасці яго перадавых і найбольш актыўных пластоў, незалежна ад спісаў, якія былі ў іх руках.

Для выканання сваіх злачынных планаў нямецкія акупанты ў стацыянарных і перасыльных лагерах для ваеннапалонных, створаных у той час на германскай тэрыторыі, у так званым польскім «генерал-губернатарстве» і на акупіраванай совецкай тэрыторыі, стварылі «зондэркаманды» (асобныя каманды).

У аператыўным загадзе № 8 начальніка паліцыі бяспекі і СД, азначаным датай «Берлін, 17 ліпеня 1941 года, Б. № 21, Б 41 г, Рс IV А 1ц», падпісаным Гейдрыхам, гаворыцца:

«Прапаную неадкладна вылучыць для лагераў ваеннапалонных, якія знаходзяцца на той тэрыторыі, каманду ў складзе аднаго СС фюрэра і чатырох—шасці радавых. У выпадку, калі для выканання пастаўленых задач патрабуюцца дадатковыя сілы, аб гэтым неабходна неадкладна паведаміць мне...

...Для дапамогі ў правядзенні чысткі павінны быць вылучаны ў распараджэнне начальніка лагераў ваеннапалонных, у 1-й ваеннай акрузе, ва Усходняй Прусіі—генерал-маёра фон Гіндэнбурга і начальніка лагераў ваеннапалонных у генерал-губернатарстве—генерал - лейтэнанта Гергот, у Кельцах—па аднаму кіраўніку сувязі...

У якасці кіраўнікоў сувязі павінны быць неадкладна адкамандзіраваны:

а) крыміналь рат Шыфер, аддзел дзяржаўнай паліцыі Штэтына, —у распараджэнне генерал-маёра фон Гіндэнбурга, у Кенігсберг (Прусія);

б) крымінальнкамісар Рашвітц пры начальніку паліцыі бяспекі і СД у Кракаве — у распараджэнне генерал-лейтэнанта Гергот у Кельцах.

...У задачы гэтых кіраўнікоў сувязі ўваходзіць, асабліва да моманту пачатку аперацый, накіроўваць у адпаведнасці з гэтымі дырэктывамі дзейнасць каманд, а таксама забяспечваць нармальныя адносіны з ваеннымі органамі».

У дадатку № 1 да аператыўнага загада № 14 начальніка паліцыі бяспекі і СД (Сакрэтна. Дзяржаўнай важнасці, экземпляр 15-ы), азначаным датай «Берлін, 29 кастрычніка 1941 года», указваецца парадак фарміравання «зондэркаманд»:

3. Планы знішчэння совецкіх дзеяча і совецкай інтэлігенцыі

Грамадзянскае насельніцтва часова захопленых нямецка-фашысцкімі акупантамі раёнаў СССР, як гэта неаднаразова паведамлялася, заключалася ў лагеры побач з ваеннапалоннымі, наперакор усім існуючым законам і звычаям вядзення вайны. Нечалавечы рэжым, створаны гітлераўскімі катамі для ваеннапалонных, быў распаўсюджаны таксама і на мірных совецкіх грамадзян. У гэтых адносінах патрэбна адзначыць так званыя «экзекуцыі».

Гітлераўцы з самага пачатку ўстанавілі шырокі круг «падазроных», якія падлягалі «экзекуцыі». Да гэтага круга гітлераўцы перш за ўсё адносілі кі чую і актыўную групу сове работнікаў. У дадатку № аператыўнага загада № 14 чальніка паліцыі бяспекі а кастрычніка 1941 г., падпі га Гейдрыхам, па гэтаму по гаворыцца:

«Перш за ўсё неабх выявіць:

1) усіх відных дзяржаў і партыйных службовых у асаблівасці прафесіянал рэвалюцыянераў,

2) дзеячаў Комінтэрна,

(Працяг на 3-й стар.).

Працяг паведамлення Надзвычайнай Дзяржаўнай Камісіі

3) усіх уплывовых дзеячаў нямецкай комуністычнай арганізацыі ў СССР і прымыкаючых да яе арганізацый у цэнтральным камітэце, у акруговых і раённых арганізацыях,

4) усіх народных камісараў і іх намеснікаў,

5) усіх былых паліткамісараў Чырвонай Арміі,

6) кіруючых асоб дзяржаўных устаноў цэнтральнага і сярэдняга звенняў,

7) кіруючых асоб у гаспадарчым жыцці,

8) совецка-рускіх інтэлігентаў і яўрэяў, паколькі гэта датычыцца прафесіянальных рэволюцыянераў ці палітычных дзеячаў, пісьменнікаў, рэдактароў, работнікаў Комінтэрна і інш.».

У «Дадатку да дырэктыў для каманд паліцыі бяспекі і СД», падпісаным Гейдрыхам, азначаным датай: «Берлін, 17 ліпеня 1941 года», проста ўказваецца на неабходнасць ужываць аналагічныя меры не толькі да рускага народа, але і да ўкраінцаў, беларусаў, азербайджанцаў, армян, грузін, цюркскіх народнасцяў і інш.

Варта адзначыць, што крывавыя расправы праводзіліся гітлераўцамі і над тымі ўкраінцамі-нацыяналістамі, якіх Гітлер выкарыстаў спачатку для барацьбы супроць Совецкага Саюза, а затым расправіўся з імі самым агідным і каварным чынам, пад выглядам нібыта таго, што бандэраўцы «рыхтавалі паўстанне». У дырэктыве аператыўнай каманды Ц/5 паліцыі бяспекі і СД за № 12/41 ад 25 лістапада 1941 г. з грыфам «сакрэтна, дзяржаўнай важнасці» ў адносінах, напрыклад, украінскіх нацыяналістаў, якія ўзначальваліся Бандэрай, гаворыцца:

«Усе актывісты бандэраўскага руху павінны неадкладна арыштоўвацца і пасля пільнага допыту павінны быць без шуму ліквідаваны пад выглядам рабаўнікоў...

Гэты дакумент, пасля азнаямлення з ім, павінен быць неадкладна знішчаны начальствам каманды» (падкрэслена ў арыгінале).

Кіруючая гітлераўская зграя сістэматычна правярала выкананне сваіх дырэктыў у адносінах выяўлення «падазроных», патрабавала суровага і поўнага іх уліку. У дадатку № 2 да аператыўнага загада № 8 начальніка паліцыі бяспекі і СД сурова прапануецца:

«Кожны тыдзень начальнік аператыўнай каманды прадстаўляе ў Галоўнае ўпраўленне імперскай бяспекі кароткае данясенне па тэлеграфу або тэрміновым пісьмом. У гэтым данясенні павінны быць выкладзены: 1) кароткае апісанне дзейнасці за мінулы тыдзень; 2) колькасць асоб, якія павінны канчаткова лічыцца падазронымі (дастаткова ўказаць лічбу)...»

З дакументаў бачна, што гэтыя «экзекуцыі» з'яўляліся нічым іншым, як знішчэннем совецкіх людзей, якія масамі караліся смерцю нямецка-фашысцкімі катамі.

4. Спробы нямецка-фашысцкіх забойцаў захаваць свае злачынствы

Жорстка і нечалавечы распраўляючыся з совецкімі людзьмі, трапіўшымі ў рукі фашысцка-нямецкага звяр'я, германскія ўлады ўсяляк стараліся захаваць свае злачынствы, спрабуючы ахутаць гэтыя злачынствы густым пакровам таямніцы. Аб гэтым таксама сведчаць шматлікія загады нямецкага ваеннага камандавання і нямецкай паліцыі.

У аператыўным загадзе начальніка паліцыі бяспекі і СД № 8 ад 17 ліпеня 1941 года з гэтай прычыны ўказваецца:

«Экзекуцыі» павінны праводзіцца не ў самым лагеры і не ў непасрэднай блізкасці ад яго, яны нягласныя і павінны праводзіцца, па магчымасці, непрыкметна».

Далей у дадатку № 2 да гэтага-ж загада гаворыцца:

«Экзекуцыі не павінны праводзіцца ў лагеры ці ў непасрэдным суседстве з лагерам. Калі лагеры генерал-губернатарства знаходзяцца ў непасрэднай блізкасці да граніцы, то палонных для спецыяльнай апрацоўкі належыць, па магчымасці, адвозіць у былыя совецкія раёны. Калі экзекуцыі патрабуюцца з прычыны парушэння лагернай дысцыпліны, то ў гэтым выпадку начальнік аператыўнай каманды павінен звярнуцца да камендата лагера».

У дадатку № 2 да загада стаўкі вярхоўнага камандавання германскай арміі № 11, азначаным датай 7.X—1941 года, гаворыцца:

«б) дзейнасць зондэркаманд з санкцыі камандуючых армейскім тылам (раённых камендантаў па справах ваеннапалонных) павінна праходзіць так, каб фільтрацыя праводзілася, па магчымасці, непрыкметна, а ліквідацыя без марудnасці і на такой адлегласці ад самых перасыльных лагераў і населеных пунктаў, каб гэта не было вядома астатнім ваеннапалонным і насельніцтву».

У дадатку № 1 да аператыўнага загада № 14 начальніка паліцыі бяспекі і СД, азначанага датай «Берлін, 29 кастрычніка 1941 года, № 21 Б/41 г. Рс—IV А1—ц, сакрэтна, дзяржаўнай важнасці», раіцца наступны «парадак» правядзення «экзекуцый»:

«Начальнікі аператыўных груп пад сваю адказнасць рашаюць пытанні аб экзекуцыі і даюць адпаведныя ўказанні зондэркамандам.

Для правядзення ўстаноўленых гэтымі дырэктывамі мер камандам належыць патрабаваць ад кіраўніцтва лагераў выдачы ім палонных. Вярхоўным камандаваннем арміі дадзена ўказанне камендатурам аб задавальненні падобных патрабаванняў.

Экзекуцыі павінны праводзіцца непрыкметна, у зручных месцах і, ва ўсякім выпадку, не ў самым лагеры ці ў непасрэднай блізкасці ад яго. Неабходна сачыць за неадкладным і правільным пахаваннем трупаў».

У дадатку да дырэктыў для камандыруемых у лагеры ваеннапалонных каманд паліцыі бяспекі і СД, падпісаным Гейдрыхам, яшчэ раз указваецца:

«Нарэшце, я зноў указваю на тое, што экзекуцыі ні ў якім выпадку не павінны рабіцца ні ў самым лагеры, ні ў непасрэднай блізкасці да яго».

«Экзекуцыі» набылі з цягам часу настолькі шырокія размеры, што гітлераўцы, як гэта вядома з папярэдніх паведамленняў Надзвычайнай Камісіі, сталі іх праводзіць і ў самых лагерах ці паблізу лагераў.

У далейшым, калі Чырвоная Армія стала ачышчаць ад нямецка-фашысцкіх полчышчаў часова акупіраваныя імі тэрыторыі Совецкага Саюза і калі совецкія ўлады сталі выкрываць страшэнныя злачынствы фашысцкіх ізвергаў, выяўляючы шматлікія магілы закатаваных фашыстамі совецкіх грамадзян, байцоў і афіцэраў, германскае камандаванне прыняла тэрміновыя захады да таго, каб захаваць і знішчыць сляды сваіх злачынстваў. З гэтай мэтай нямецкае камандаванне арганізавала паўсямесныя раскопкі магіл і спальванне трупаў, якія знаходзіліся ў гэтых магілах. Асобным загадам оберштурмфюрэра, азначаным датай «Роўна, 3 жніўня 1943 г. IV А1— № 35/43сс», адрасаваным абласному кіраўніку жандармерыі ў Камянец-Кашырску, прапанавалася «неадкладна паведаміць аб месцазнаходжанні і колькасці магіл (агульных) асобнарэпрэсіраваных» па данай вобласці.

Сярод дакументаў, выяўленых у будынку гестапо ў Ровенскай вобласці, знойдзены данясенні аб выкапанні ўказанага вышэй загада з пералікам каля 200 пунктаў, дзе былі зарэгістраваны такія магілы. З гэтага спіса бачна, што нямецка-фашысцкія каты выбіралі для магіл, у якія закапвалі свае ахвяры, пераважна глухія і маладаступныя для пабочных асоб месцы. Вось частка такіх месц:

78. Шэпятоўка, у лесе—3 магілы.
79. Славута, у распрацоўках гравія—1 магіла.
80. Славута, у лесе—1 магіла.
121. Гарохаў, у 1 км. на поўдзень ад Гарохава, у 100 м. ад дарогі на Дрэшкопаль—1 магіла.
    Гарадскія могілкі, у заходнім куце, направа —1 магіла.
    У кар'еры цагельнай гліны на поўдзень ад Гарохава—1 магіла.
123. Берастэчка, на двары жандармскіх казармаў, прыкладна ў 500 м. на поўдзень ад соўгаса Нарэнчын—1 магіла.
124. Лакачы, у 1 км. на поўдзень ад горада (у кар'еры цагельнай гліны)—1 магіла.
125. Кізелін, прыкладна ў 1 км. на паўночны захад ад Кізеліна, каля руін будынка—1 магіла.
140. Ковель, Нагорная вуліца ў пясчаным кар'еры, у 400 м. за паўночнымі казармамі—1 магіла.
    Нагорная вуліца, на паўночны ўсход ад горада, у пясчаным кар'еры, справа ад дарогі—1 магіла.
    Владзімірская вуліца каля яўрэйскіх могілак —1 магіла.
    У турэмным садзе—1 магіла.
    Плашчадная вуліца, каля старых могілак—1 магіла.
142. Ратна, у 3 км. на ўсход ад горада, каля ветрака—1 магіла.
143. Крымна, у 2 км. на паўночны захад каля возера—1 магіла.
144. Мацееў, крэйдавы кар'ер, у 200 м. за казармамі ахоўнай паліцыі—1 магіла.
145. Галобы, у лесе 4 км. на паўночны захад ад горада—1 магіла.
146. Млын, у 2 км. на захад ад млына, каля пясчанага кар'ера—1 магіла.
147. Маневічы, у 2,5 км. на захад ад горада ў пясчанай гары—1 магіла.
149. Осерані, у 5 км. на паўночны захад ад вёскі, у пясчаным кар'еры —1 магіла.

У канцы спіса гаворыцца: «У спісе прадугледжаны ўсе магілы, уключаючы і магілы каманд, якія працавалі тут раней».

Дзесяткамі тысяч спальваліся трупы расстраляных і закатаваных нямецкімі катамі ваеннапалонных і мірных совецкіх грамадзян у Харкаве, Кіеве, Роўна і ў радзе другіх гарадоў і раёнаў па шляху адступлення гітлераўскай арміі.

З мэтаю праверкі дакладнага выканання сваіх дырэктыў аб масавым вынішчэнні совецкіх ваеннапалонных і мірных грамадзян гітлераўская кіраўнічая кліка патрабавала прадстаўлення справаздачнасці ад непасрэдных выканаўцаў «экзекуцый».

Начальнік паліцыі бяспекі і СД у дадатку № 2 да свайго аператыўнага загада № 8 патрабаваў ад начальнікаў зондэркаманд:

«У адносінах ужытых рэпрэсій каманды павінны весці спісы, у якіх павінны змяшчацца наступныя весткі: нумары па парадку, прозвішчы і імёны, час і месца нараджэння, воінскае званне, прафесія, апошняе месцажыхарства, падставы для рэпрэсіі, час і месца рэпрэсіі».

Далей у загадзе гаварылася, што

«Падобныя паведамленні павінны, як правіла, у інфармацыйным парадку перадавацца ў 1 аддзел IV Упраўлення Галоўнага ўпраўлення імперскай бяспекі (IVAI)».

У развіццё гэтай дырэктывы аператыўная каманда Ц/5 паліцыі бяспекі і СД удакладняе:

«У канцы кожнага месяца неабходна прадстаўляць сюды справаздачу аб дзейнасці каманд СД у стацыянарных лагерах ваеннапалонных. Неабходна ўказваць колькасць ліквідацый па нацыянальнасцях, у адпаведнасці з выкладзенымі ў інструкцыях дырэктывамі».

Аб тым, як усе вышэйуказаныя дырэктывы выконваліся, гаворыць данясенне аператыўнай каманды 7 (оберштурмбанфюрэра Ліпера брыгадфюрэру «доктару» Томасу) у Вінніцы ад 4 снежня 1941 г. У гэтым данясенні ўказваецца, што ў лагеры ў Вінніцы, пасля так званай «фільтрацыі» лагера, засталося ўсяго 25 чалавек, якія маглі быць залічаны да катэгорыі «падазроных».

«Гэта абмежаваная колькасць,—гаворыцца ў данясенні,—тлумачыцца тым, што мясцовыя органы паўсядзённа прадпрымалі неабходныя мерапрыемствы па лініі паліцыі бяспекі супроць адмоўных элементаў у стацыянарных лагерах ваеннапалонных, у кантакце з камендантамі ці адпаведнымі афіцэрамі контрразведкі».

Такім чынам, апрача масавых пакаранняў смерцю, якія праводзіліся спецыяльна створанымі для гэтага «зондэркамандамі», шырока практыкавалася сістэматычнае вынішчэнне совецкіх людзей камендантамі і камандамі лагераў для совецкіх ваеннапалонных, якія знаходзіліся ў іх падпарадкаванні.

5. Гітлераўцы злачынна топчуць нормы міжнароднага права, законы і звычаі вядзення вайны

Фармальна гітлераўскія бандыты ніколі не аб'яўлялі аб тым, што яны адмаўляюцца ад міжнародных правілаў вядзення вайны, якія зафіксаваны ў розных міжнародных канвенцыях і патрабуюць гуманнага абыходжання з ваеннапалоннымі. Больш таго, гітлераўскі ўрад у 1934 годзе нават ратыфікаваў Жэнеўскую канвенцыю 1929 года «Аб утрыманні ваеннапалонных».

Але гэта далучэнне гітлераўскага ўрада да міжнародных канвенцый аб ваеннапалонных было разлічана на ашуканне сусветнай грамадскай думкі, што атрымала сваё пацверджанне з пачатку гэтай вайны і асабліва з часу подлага нападу гітлераўскай Германіі на СССР.

У дадатку № 1 да аператыўнага загада № 14 начальніка паліцыі бяспекі і СД цынічна заяўляецца, што

«бальшэвіцкі салдат страціў права на абыходжанне з ім, як з чэсным салдатам і ў адпаведнасці з Жэнеўскай канвенцыяй».

Свае страшэнныя злачынствы супроць совецкіх ваеннапалонных гітлераўскія бандыты спрабуюць, такім чынам, прыкрыць цынічнымі спасылкамі на нібыта непрымянімасць агульнапрынятых правілаў абыходжання з ваеннапалоннымі да совецкіх людзей.

Дакументальна таксама ўстаноўлена, што ў злачынныя планы нямецка-фашысцкага камандавання і паліцыі ўваходзіла прымяненне «экзекуцый» і «ачышчальных мер», г. зн. масавага вынішчэння і ў адносінах польскай інтэлігенцыі. У гэтым не пакідае ніякага сумнення аператыўны загад № 2 начальніка

(Працяг на 4-й стар.).

Працяг паведамлення Надзвычайнай Дзяржаўнай Камісіі

паліцыі бяспекі і СД, азначаны: «Берлін, 1 ліпеня 1941 года», у якім гаворыцца наступнае:

«Палякі, якія жывуць ва ўноўакупіраваных абласцях, асабліва на тэрыторыі былой Польшчы, будуць праяўляць сябе на аснове іх вопыту як антыкомуністычна, так і антысеміцка». «Таму, само сабою разумеецца, што настроеных такім чынам палякаў **на першы час** (падкрэслена Надзвычайнай Камісіяй) не трэба падвяргаць ачышчальным мерапрыемствам».

«У адносінах польскай інтэлігенцыі і г. д., наколькі ў кожным асобным выпадку абставіны не патрабуюць прыняцця неадкладных мер, рашэнне можа быць прынята пазней».

Як ужо было ўстаноўлена, такія рашэнні неаднаразова прымаліся. Такія «ачышчальныя мерапрыемствы» былі сапраўды, як вядома, праведзены нямецкімі забойцамі ў адносінах польскіх афіцэраў у Катынскім лесе.

6. Да суровай адказнасці гітлераўскі ўрад і германскае ваеннае камандаванне — арганізатараў страшэнных злачынстваў!

Усе прыведзеныя вышэй патаемныя загады і інструкцыі германскага ваеннага камандавання і паліцыі з усёй пераканаўчасцю гавораць аб старанна распрацаванай гітлераўцамі сістэме масавага вынішчэння совецкіх людзей у выглядзе асобна арганізаванага для гэтых страшэнна злачынных мэт апарата, усялякіх «аператыўных каманд», «зондэркаманд», спецыяльных «фільтрацый», «экзекуцый», «ліквідацый», якія з'яўляліся нічым іншым, як масавым забойствам совецкіх ваеннапалонных і мірных совецкіх жыхараў.

Гэтыя загады і інструкцыі гавораць аб тым, што

1) Нямецка-фашысцкія захопнікі ўжо ў першыя-ж месяцы вайны з СССР прыступілі да масавага вынішчэння як грамадзянскага насельніцтва СССР, так і байцоў і камандзіраў Чырвонай Арміі, якія трапілі ў палон;

2) Масавае вынішчэнне насельніцтва і ваеннапалонных было прадпісана і праводзілася па ўзгадненню паміж органамі паліцыі бяспекі і СД і вярхоўным камандаваннем германскіх узброеных сіл;

3) Для фізічнага выканання «экзекуцый» складаліся «аператыўныя» і «асобныя каманды» (зондэркаманды), якія мелі права самастойна вырашаць пытанне аб прымяненні расстрэлаў;

4) Расстрэлы ваеннапалонных і грамадзянскага насельніцтва немцы стараліся праводзіць патаемна, каб астатнія ваеннапалонныя і грамадзянскае насельніцтва нічога аб гэтым не ведала;

5) У асобных выпадках загадвалася спецыяльна прыводзіць совецкіх ваеннапалонных для расстрэлу на акупіраваную немцамі тэрыторыю Совецкага Саюза.

Дакументы, якія публікуюцца, указваюць, такім чынам, на тое, што дырэктывы аб наўмысным вынішчэнні ваеннапалонных і мірных совецкіх людзей ішлі з Берліна, ад германскага ўрада і вярхоўнага германскага камандавання, ад імперскага міністра акупіраваных усходніх абласцей, начальніка бяспекі і СД і другіх членаў гітлераўскай зграі злачынцаў.

Надзвычайная Дзяржаўная Камісія на падставе матэрыялаў, якія публікуюцца ў гэтым паведамленні, а таксама на падставе дакументальных матэрыялаў, раней апублікаваных Камісіяй па выніках расследвання злачынстваў, зробленых нямецка-фашысцкімі захопнікамі ў вызваленых ад нямецкай акупацыі совецкіх раёнах,—устанавіла, што:

1) Непасрэднымі арганізатарамі і кіраўнікамі масавага знішчэння совецкіх ваеннапалонных і мірных совецкіх людзей з'яўляюцца: начальнік лагераў ваеннапалонных 1-й Ваеннай акругі Усходняй Прусіі генерал-маёр фон Гіндэнбург, начальнік лагераў ваеннапалонных «генерал-губернатарства» генерал-лейтэнант Гергот, афіцэры сувязі крымінальрат Шыфер, крымінальkamісар Рашвітц.

2) Непасрэднымі выканаўцамі гэтага страшэннага вынішчэння совецкіх людзей з'яўляюцца асабовы састаў зондэркаманд, аператыўных каманд, каменданты і персанал камендатур лагераў, а таксама іх пасобнікі.

Усе яны павінны панесці суровую кару за свае злачынствы, зробленыя супроць совецкага народа. *).

*) Цэнтральныя газеты публікуюць таксама фотакопіі асобных сапраўдных дакументаў, аб якіх гаворыцца ў тэксце паведамлення Надзвычайнай Дзяржаўнай Камісіі.

Абвяржэнне ТАСС

На-днях у англійскай газеце «Сандзі экспрэс» нейкі п. Джордж Слакомб выступіў з артыкулам, які перадае погляды Сталіна аб совецкіх умовах міру з Германіяй са слоў людзей, якія нібыта «нядаўна гутарылі са Сталіным».

На падставе бясспрэчных даных ТАСС мае магчымасць заявіць, што артыкул п. Слакомба як у частцы, якая датычыцца «гутаркі» Сталіна з якімісь невядомымі людзьмі, так, значыцца, і ў частцы, якая датычыцца сутнасці совецкіх умоў міру з Германіяй, з'яўляецца суцэльнай выдумкай.

АД СОВЕЦКАГА ІНФОРМБЮРО

АПЕРАТЫЎНАЯ ЗВОДКА ЗА 13 САКАВІКА

(Працяг)

Войскі 3-га **Украінскага** фронта, фарсіраваўшы раку **Днепр** у ніжнім цячэнні, 13 сакавіка, у выніку вулічных баёў авалодалі горадам **Херсон**—вялікім вузлом чыгуначных і водных камунікацый і важным апорным пунктам абароны немцаў ля вусця ракі **Днепр.**

За перыяд з 6 па 12 сакавіка ўключна войскі 3-га **Украінскага** фронта нанеслі праціўніку наступныя страты: знішчана танкаў—115, самаходных гармат—64, гармат рознага калібра—390, мінамётаў — 230, кулямётаў—950, бронемашын і бронетранспарцёраў — 68, трактараў—59, аўтамашын—3.830.

Праціўнік пакінуў на полі бою больш 20.000 трупаў салдат і афіцэраў.

За гэты-ж час войскі 3-га **Украінскага** фронта захапілі трафеі: танкаў — 87, самаходных гармат—50, палявых гармат рознага калібра—338, мінамётаў—142, кулямётаў—1.079, вінтовак і аўтаматаў — 8.200, бронемашын і бронетранспарцёраў — 48, трактараў і цягачоў—121, аўтамашын—5.342, паравозаў—[illegible] вагонаў—242, складаў з боепр[ыпасамі], узбраеннем і іншай ва[енн]ай маёмасцю—63. Узята ў [па]лон звыш 2.500 нямецкіх с[ал]дат і афіцэраў.

На іншых участках фронта разведка і ў радзе пунктаў [...] мясцовага значэння.

На працягу 12 сакавіка на[шы] войскі на ўсіх франтах падбі[лі і] знішчылі 52 нямецкія танкі. [У] паветраных баях і агнём зяніт[най] артылерыі збіты 23 самалё[ты] праціўніка.

* * *

Налёт нашай авіяцыі на чыгуначны вузел і порт Талін

На-днях наша авіяцыя падвергла моцнай бамбардыроўцы скапленні нямецкіх воінскіх эшалонаў на чыгуначным вузле і судны праціўніка ў парту Талін. У выніку бамбардыроўкі ўзніклі пажары, гарэлі эшалоны з войскамі, гаручым і боепрыпасамі. Пажары суправаджаліся выбухамі. Вялікія пажары і выбухі адзначаны таксама ў старым парту, на тэрыторыі марскога арсенала, бензасховішча, хімічнага завода і пара[...] вых складаў. Пажары нагляда[лі]ся нашымі экіпажамі з адлегла[сці] больш 250 кіламетраў.

Пяць нашых самалётаў не ве[р]нуліся на свае базы.

ПА СОВЕЦКАМУ САЮЗУ

Дапамога Данбасу

Па ініцыятыве маладых лесарубаў Монзенскага леспрамгаса, Валагодскай вобласці, сярод камсамольцаў вобласці шырока разгарнуўся рух па аказанню дапамогі Данбасу. Маладыя патрыёты, рабочыя лясных і прамысловых прадпрыемстваў, у вольны ад работы час нарубілі 2.750 кубаметраў лесу для шахт і вырабілі вялікую колькасць будаўнічага матэрыялу.

Апрача гэтага яны сабралі ў фонд дапамогі Данбасу 100.000 рублёў. 4 сакавіка першы эшалон з матэрыяламі адпраўлен у падшэфны Бокава-Антрацытаўскі раён, Варашылаўградскай вобласці.

Пушчан магутны пракатны стан

На Северскім металургічным заводзе (Урал) здадзены ў эксплаатацыю новы магутны пракатны стан. Гэты велізарны металургічны агрэгат у некалькі тысяч тон займае спецыяльна пабудаваны цэх плошчаю ў 10.000 квадратных метраў. На стане пракатваюць лісты бляхі таўшчынёю да чвэрці міліметра.

Камісія, якая прымала стан да эксплаатацыі, адзначыла высокую якасць будаўніцтва і мантажу.

КЛОПАТЫ АБ ДЗЕЦЯХ ВОІНАЎ ЧЫРВОНАЙ АРМІ[І]

Па рашэнню совецкага ўра[да] прадпрыемствы лёгкай прамыс[ло]васці СССР вырабілі ў чацв[ёр]тым квартале 1943 года ка[ля] 350 тысяч прадметаў верхн[яй] дзіцячай вопраткі, трыката[жу], бялізны і абутку. Уся праду[к]цыя накіравана ўноўадкрыт[ым] дзіцячым дамам вызваленых ра[ё]наў.

Сетка дзіцячых дамоў у гэт[ым] годзе значна пашыраецца. [На] працягу студзеня і лютага на[р]камат лёгкай прамысловасці [...] правіў дзіцячым дамам Кіеўска[й], Днепрапятроўскай, Кіраваградскай і Жытомірскай абласц[ей ка]ля 60 тысяч штук зімовых [і] летніх пальто, світраў, бялізн[ы і] абутку.

Міжнародная інфармацыя

ДЗЕЯННІ АВІЯЦЫІ САЮЗНІКАЎ

ЛОНДАН, 13 сакавіка. (ТАСС). Як афіцыйна паведамляецца, у ноч на 12 сакавіка бамбардыроўшчыкі «Маскіто» зрабілі налёт на Гамбург і іншыя аб'екты заходняй Германіі. У ноч на 13 сакавіка налёт на Заходнюю Германію быў паўторан зноў.

У ноч на 11 сакавіка англійскія цяжкія бамбардыроўшчыкі зрабілі налёты на авіяцыйныя заводы ў Клермон-Феране, Осуне і Шатору, а таксама на завод падшыпнікаў у Рыкамары ва Францыі.

Амерыканскія бамбардыроўшчыкі падверглі налётам сартыровачную станцыю ва Фларэнцыі, якая з'яўляецца цэнтрам выкарыстоўваемых германскімі войскамі чыгуначных камунікацый.

За прайшоўшы тыдзень у час буйных налётаў на Берлін і іншыя германскія аб'екты быў збіты 321 нямецкі самалёт.

Замежная хроніка

У 1943 годзе саюзнікі знішчылі звыш 200 варожых падводных лодак, г. зн. столькі, колькі за ўсю мінулую сусветную вайну.

* * *

Канадскі флот, які налічваў да вайны 6 баявых караблёў і 7 дапаможных суднаў, узрос зараз да 250 баявых караблёў і больш 450 дапаможных і ахоўных суднаў. За гады вайны караблі канадскага флота экскартыравалі альбо ўдзельнічалі ў экскартыраванні ў Паўночнай Атлантыцы ў Еўропу, больш 18 тысяч суднаў агульнай грузапад'ёмнасцю ў 114 мільёнаў тон. Апрача таго, караблі канадскага флота ўдзельнічалі ў канваіраванні 30 тысяч суднаў ва ўнутраных водах Вялікабрытаніі і ЗША.

* * *

3 і 4 сакавіка ў Паўночнай Трансільваніі адбыліся антырумынскія дэманстрацыі. У сувязі [з] гэтым у апошні час рэзка ўзма[цні]лася румына-венгерская гры[зні]ня. Румынскія і венгерскія га[зе]ты і радыё зноў пачалі поўн[ую] ўзаемных пагроз перапалку.

* * *

У Рыме амаль поўнасцю в[ы]чарпаны запасы харчавання. Н[а]сельніцтву пагражае сапраўд[ны] голад. Адчуваецца таксама во[ست]ры недахоп вады.

* * *

На-днях у совецкім пасольст[ве] ў Тэгеране адбыўся канцэрт а[р]тыстаў совецкіх Акадэмічных [тэ]атраў і эстрады. На канцэр[це] прысутнічалі члены Іранска[га] Ўрада, дэпутаты Меджліса, ген[е]ралітэт, дыпламатычны корп[ус], прадстаўнікі іранскай грамадска[сці] і друку. Канцэрт прайшоў [з] вялікім поспехам. (ТАСС).

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.

АДРАС РЭДАКЦЫІ: гор. Гомель, вул. Вароўскага, 10.